

3. Brussel

3.1. Resultaten van de voorafgaande verwerking: de factoranalyse

De factoranalyse die op de aanvankelijke statistische indicatoren werd uitgevoerd (cf. Methodologie, punt 3), resulteerde in vijf relevante factoren die een synthese vormen van bijna 80 % van de oorspronkelijke informatie.

In vergelijking met de statistische verwerking voor de twee andere gewesten zijn er voor de Brusselse regio een aantal bijzondere vaststellingen. Omdat de Brusselse regio slechts 19 gemeenten telt ligt het aantal waarnemingen namelijk gevoelig lager dan het aantal variabelen (+/-160), wat voor de statistische verwerking uiteraard een weerslag heeft op het relevante karakter van de statistische relaties tussen de oorspronkelijke variabelen (met name de correlatiecoëfficiënten).

In de zeer specifieke institutionele en administratieve context van de Brusselse hoofdstedelijke regio kan de statistische oefening bovendien ietwat geforceerd lijken. In feite komt de typologie van de 19 gemeenten voor Brussel immers neer op een intrastedelijke indeling van het centrale gedeelte van een morfologisch veel ruimere agglomeratie³³. Dit heeft tot gevolg dat de indeling hier minder verscheidenheid vertoont dan voor de overige gewesten, die bijvoorbeeld veeleer met een dualiteit tussen stedelijke en landelijke ruimte worden geconfronteerd. Het verklaart het geringer aantal relevante factoren gegenereerd door de factoranalyse (5 voor Brussel, tegen 10 in Vlaanderen en 8 in Wallonië).

Twee specifieke zaken bemoedigen de samenstelling van homogene groepen van gemeenten binnen de Brusselse regio: de verschillende omvang van de gemeenten en de infragemeentelijke verscheidenheid.

- De grootte van de gemeenten van de Brusselse regio is immers zeer variabel. Naast kleine gemeenten zoals Sint-Joost (minder dan 25 000 inw. op 1,1 km², d.i. minder dan 1 % van het gewestelijk grondgebied) zijn er entiteiten als Brussel-Stad (meer dan 140 000 inw. op 32,6 km², d.i. 20 % van het gemeentelijk grondgebied). Deze gemeenten vertonen zeer uitgesproken en contrasterende karakteristieken en hebben “atypische” profielen die per definitie moeilijker onder te brengen zijn.

- Sommige gemeenten zijn helemaal niet homogeen in sociaaleconomisch opzicht en laten belangrijke interne verschillen zien. De Brusselse hoofdstedelijke regio is een mozaïek van wijken met specifieke kenmerken waarvan de natuurlijke grenzen vaak de administratieve indeling van de gemeenten overstijgen.

Via een statistische analyse op het niveau van de wijken (statistische sectoren) zouden de resultaten zeker aan homogeniteit hebben gewonnen.

Het doel van onze studie (cf. deel 2) bestaat er echter niet in homogene ruimtelijke zones af te bakken, maar wel de gemeentelijke entiteiten zelf te classificeren. De gemeentebestuurders worden immers dagelijks geconfronteerd met interne verschillen in hun territoriaal kader, wat gedeeltelijk een weerslag heeft op de structuur van de gemeentebegroting (financieringsbronnen, behoeften van de bevolking).

De interpretatie van de 5 factoren die specifiek zijn voor de Brusselse gemeenten is gebaseerd op de (positieve of negatieve) relaties met de volgende beginvariabelen³⁴:

Factor 1 “Sociaaleconomische positie / Levensstandaard” (36,8 %)

• % gezinnen met 2 of 3 auto's	0,98
• Gemiddeld inkomen per aangifte	0,97
• % woningen met “groot comfort”	0,95
• % van de gezinnen met pc en internet	0,94
• % inkomensaangiften > 25 000 EUR	0,94
• % bevolking van 40 tot 59 jaar	0,94
• % van de schoolgaande bevolking in het hoger onderwijs	0,91
• % woningen > 125 m ²	0,90
• % woningen met een grote tuin (> 300 m ²)	0,90
• Gemiddelde oppervlakte van de woningen per bewoner	0,87
• % aaneengesloten woningen / totaal privéwoningen	0,87
• Gemiddelde verkoopprijs van de woningen (periode 2000-2004)	0,85
• % werknemers in de privésector	0,83
• Kadastraal inkomen woningen (in EUR/inw.)	0,81

³³ Van Der Haegen H. en Pattyn M., “De Belgische stadsgewesten”, in *Statistisch Tijdschrift*, nr. 3, p. 235-249.

³⁴ De coëfficiënt van de correlatie tussen de oorspronkelijke variabele en de factor wordt gespecificeerd naast elk van de variabelen, terwijl het verklarend percentage dat aan elke factor gekoppeld is, tussen haakjes naast zijn benaming wordt weergegeven.

• Vergrijzingscoëfficiënt potentiële beroepsbevolking ³⁵	0,80
• % bevolking van 80 jaar en ouder	0,77
• % actieve bevolking op de totale bevolking	0,76
• % woningen bewoond door de eigenaar	0,74
• % appartementen / totaal privéwoningen	-0,76
• % buitenlandse bevolking (van buiten EU)	-0,76
• Bevolkingsdichtheid	-0,77
• Aantal leefloners / 1 000 inwoners	-0,79
• % woningen met “beperkt of geen comfort”	-0,88
• Geboortecijfer (1996-2005)	-0,88
• Werkloosheid	-0,89

Deze eerste factor weerspiegelt goed de sterke sociaal-economische dualiteit in de Brusselse regio. Het gaat immers om talrijke indicatoren in verband met het inkomen (gemiddeld inkomen per aangifte, kadastraal inkomen van de woningen, inverse relatie met het leefloon ...), het comfort en de uitrusting van de woningen (% woningen “groot comfort”, de grootte van de woningen, vrijstaande woningen, aanwezigheid van een tuin ...), de gezinnen (aantal auto's, internetaansluiting ...), de sociaaleconomische positie (relatief belang van de actieve bevolking, werknemers in de privésector, schoolgaande bevolking in het hoger onderwijs ...) maar ook de demografische evolutie ((oververtegenwoordiging volwassenen (40-59 jaar) en van zeer oude personen (80 jaar en ouder), inverse relatie met het geboortecijfer)). Er is eveneens een inverse relatie van deze factor met de buitenlandse bevolking (van buiten Europa) en de bevolkingsdichtheid.

In tegenstelling tot de overige gewesten, waar de levensstandaard en de demografische evolutie (natuurlijke component) tot uiting kwamen in afzonderlijke factoren, gaan voor de Brusselse regio de beide dimensies samen. Of meer concreet, de gemeenten waar de inkomens het hoogst zijn, hebben een zeer minieme natuurlijke bevolkingsaan-groei. De gemeenten met de zwakste inkomens ver-tonen daarentegen een sterke bevolkingsgroei. De afname van de bevolking in de welgestelde Brus-selse gemeenten is waarschijnlijk te verklaren door het feit dat de woningen zo duur zijn dat ze voor jonge gezinnen (zelfs met een diploma en een job) vrijwel ontoegankelijk zijn geworden, waardoor ze verplicht zijn om zich in andere gemeenten, meestal buiten de Brusselse agglomeratie, te gaan vestigen³⁶.

De hoogste scores voor deze factor worden zonder grote verrassing opgetekend voor de woongemeen-ten in het oosten en zuiden van het gewest (voorna-

melijk in Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel en Watermaal-Bosvoorde). De zwakste scores worden vastgesteld voor de gemeenten van de eerste gordel dicht bij de vijfhoek (Sint-Joost en Sint-Gillis) en in Molenbeek. Gemeenten zoals Elsene, Etterbeek, Ganshoren en Evere liggen rond het gemiddelde van het gewest (score in de buurt van nul).

Factor 2

“Dichtheid en ouderdom van de bebouwde oppervlakte (+) – Vergrijzing van de bevolking (-)” (16,7 %)

Deze tweede factor associeert eveneens indicato-ren zoals de configuratie van het grondgebied en de bebouwde oppervlakte met indicatoren over de bevolking, wat eens te meer de aandacht vestigt op het complexe model van de sociale structuur in de Brusselse regio.

Hij geeft de tegenstelling weer tussen enerzijds gemeenten die kenmerken hebben zoals oudere gebouwen en dichtbebouwde oppervlakte, een sterke vertegenwoordiging van mensen van buitenlandse afkomst op actieve leeftijd en met een onstabiel sta-tuut (leefloon, % lage inkomens, talrijke kleine wonin-gen, zeer grote dichtheid) en anderzijds gemeenten die met een duidelijke vergrijzing van hun bevolking worden geconfronteerd. Ruimtelijk gezien, heeft deze factor betrekking op de tegenstelling tussen de cen-traal gelegen gemeenten in de buurt van de histori-sche stadskern (zogenaamde gemeenten van de eerste gordel) en de veeleer excentrisch gelegen woonge-meenten (zogenaamde gemeenten van de tweede gordel).

• Aantal actieven per oudere ³⁷	0,93
• % buitenlandse bevolking	0,92
• % woningen gebouwd vóór 1919	0,92
• % “gemeubileerde” woningen in het totale woningenbestand	0,88
• % bevolking van 20 tot 39 jaar	0,85
• % inkomensaangiften < 6 200 EUR	0,84
• gemiddelde jaarlijkse groei (1994-2004) van het inkomen	0,83
• % woningen < 35 m ²	0,78
• % commerciële gebouwen in het totaal van het aantal gebouwen	0,77
• Masculiniteitverhouding	0,75

³⁵ Verhouding oudere beroepsbevolking (40-59 jaar)/jongere beroepsbevolking (20-39 jaar).

³⁶ Dit proces vindt zijn tegenhanger in de clusters van woongemeenten die in zones net buiten de stad of in landelijke zones liggen (clusters V1 en V2 van Vlaanderen en W1 en W3 van Wallonië).

³⁷ Dit percentage vertegenwoordigt de potentiële actieve bevolking per persoon van 60 jaar en ouder. Het is de inverse van de coëfficiënt die de afhankelijkheid van ouderen meet.

• % woningen bewoond door de eigenaar	0,74
• Aantal leefloners / 1 000 inwoners	0,72
• % "vrijgesteld" kadastraal inkomen	0,68
• Bevolkingsdichtheid	0,66
• % bebouwde oppervlakte	0,63
• Verblijfs capaciteit	0,61
• Groei (1991-2001) van het aantal gepensioneerden	-0,80
• Sterftcijfer	-0,91
• % bevolking van 60 tot 79 jaar	-0,92
• % weduwen/weduwnaars	-0,96
• % gepensioneerden op de totale bevolking	-0,97

De hoogste scores voor deze tweede factor gaan effectief naar de gemeenten van de eerste gordel (vooral Sint-Joost, Sint-Gillis en Elsene), d.w.z. de gemeenten die de centrale wijken van de stad uitmaken. Sinds de jaren 1950 trok de middenklasse massaal uit deze wijken weg om plaats te maken voor een bevolking die bijna hoofdzakelijk in het buitenland is geboren (% buitenlandse bevolking), en recenter, voor een aanzienlijke stroom van asielzoekers. Vele verouderde woningen (% woningen gebouwd vóór 1919), aanvankelijk vaak eengezinswoningen, werden opgedeeld in kleine appartementen (% woningen < 35m², % gemeubileerde woningen, % woningen bewoond door de eigenaar). Deze woningen worden meestal betrokken door grote gezinnen met een laag inkomen (% inkomensaangiften < 6 200 EUR, aantal leefloners).

De hoge concentratie allochtonen is niet zonder gevolgen voor de leeftijdsstructuur, met een oververtegenwoordiging van jonge volwassenen (% bevolking van 20 tot 39 jaar). De meer excentrisch gelegen gemeenten van het gewest (van de zogenaamde tweede gordel) daarentegen, hebben te kampen met de vergrijzing van hun bevolking (aantal gepensioneerden, % weduwnaren/weduwens, hoger sterftcijfer ...).

De zwakste scores, d.w.z. in tegenstelling tot de gemeenten van de eerste gordel, worden vooral opgetekend voor de woongemeenten in het noordwesten van het gewest (Jette, Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren).

Zoals vele grote buitenlandse steden, krijgen de centraal gelegen wijken van de Brusselse regio sinds kort een exclusiever karakter³⁸. Steeds meer jonge volwassenen gediplomeerden die zich aangetrokken voelen door de nabijheid van de stadsvoorzieningen (diensten, cultuur) en zetels van grote ondernemingen of instellingen vestigen zich in sommige centrale wijken van de stad. Deze jonge volwassenen, die in een

overgangsfase zitten qua beroep en gezin, vinden in deze zones eveneens kleine en/of financieel toegankelijke woningen³⁹.

Dit proces, samen met de toenemende vergrijzing van de bevolking in de meer excentrisch gelegen gemeenten, zou een verklaring kunnen vormen voor de *a priori* onverwachte statistische relatie tussen de sterkere stijging van de inkomsten van de gezinnen (tijdens de periode 1994-2004) en de centralere ligging van de gemeenten.

Factor 3

"Werkgelegenheidscentrum – Externe aantrekkingskracht" (11,1 %)

De volgende variabelen vertonen de hoogste saturaties met deze derde factor.

• Actief werkgelegenheidscentrum (percentage werknemers van buiten de gemeente in het totaal van de werknemers in de gemeente)	0,97
• Toegevoegde waarde tegen factorkosten	0,96
• Werkgelegenheid in de tertiaire sector (tewerkstellingscentrum)	0,94
• Werkgelegenheid in de horecasector (tewerkstellingscentrum)	0,92
• Politieagenten per inwoner	0,92
• Uitrustingsgraad (K.U.Leuven-ISEG)	0,91
• Kadastraal inkomen "kantoren-handelszaken" (in EUR/inw.)	0,90
• Totaal kadastraal inkomen (in EUR/inw.)	0,85
• Criminaliteitsgraad	0,81
• % van het gemeentelijk grondgebied bestemd voor kantoren en handelszaken	0,69
• Inactief werkgelegenheidscentrum (percentage werknemers dat in de gemeente verblijft en buiten de gemeente gaat werken)	-0,84

Deze factor omvat de voornaamste indicatoren die de rol van werkgelegenheidscentrum van de gemeente weerspiegelen (% actieve bevolking in het tewerkstellingscentrum/actieve bevolking van de gemeente, werkgelegenheid in het tewerkstellingscentrum, toegevoegde waarde die op het grondgebied

³⁸ De vestiging in volkswijken van personen uit de midden- of bovenklasse die de bestaande bebouwde oppervlakte wijzigen of renoveren. Deze herinvesteringsdynamiek en de druk van de vastgoedprijzen die eruit voortvloeit, gaat gepaard met een geleidelijk vertrek van kansarme bevolkingsgroepen. Zie ook het artikel van Mathieu Van Crieckingen, "Welke toekomst voor de Brusselse centrumwijken?", *Brussels Studies*, nr. 1, 12 december 2006.

³⁹ Didier Willaert en Patrick Deboosere, *Buurtatlas van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij de aanvang van de 21ste eeuw*, BISA, Iris Uitgaven, nr.42.

van de gemeente wordt gegenereerd ...) evenals de indicatoren in verband met de centrumfunctie – externe aantrekkingskracht (commerciële en administratieve gebouwen, uitrustingscore van de K.U.Leuven, criminaliteitsgraad). Het type van activiteiten heeft zeer duidelijk betrekking op de tertiaire sector (werkgelegenheid, kadastraal inkomen van de kantoren en handelszaken ...).

Anderzijds constateren wij logischerwijze een negatieve correlatie van deze factor met de variabele “index van inactief werkgelegenheidscentrum”, d.w.z. de gemeenten waarvan een belangrijk gedeelte van de bevolking buiten de woongemeente gaat werken. De hoogste scores gaan bijna als vanzelfsprekend naar Brussel-Stad en, in mindere mate, naar Sint-Joost. De woongemeenten van het noordwesten daarentegen (Jette, Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren en Koekelberg), hebben de zwakste scores voor deze factor.

Factor 4

“Gemiddelde grootte van de gezinnen (+) – Scholencentrum (-)” (8,4 %)

• % schoolgaande bevolking (in scholen op grondgebied van de gemeente) ten opzichte van de totale bevolking	0,97
• Gemiddeld aantal bewoners per woning	0,94
• Gemiddelde gezinsgrootte	0,88
• % bevolking jonger dan 20 jaar	0,86
• Werkloosheid	0,74
• % niet-actieve bevolking op totale bevolking	0,68
• % van het gemeentelijk grondgebied bestemd voor onderwijs	-0,62
• Gemiddeld aantal verkochte woningen (2000-2004) per 1 000 inw.	-0,62
• Migratiesaldo (1996-2005)	-0,70
• % alleenstaanden	-0,75
• Schoolgaande bevolking (in scholen op grondgebied van de gemeente/schoolplichtig deel van de bevolking dat in de gemeente woont)	-0,78

Deze factor omvat variabelen die vooral geassocieerd worden met de schoolactiviteit en de gemiddelde gezinsgrootte. Schematisch heeft hij betrekking op de tegenstelling tussen gemeenten waar grote gezinnen wonen en die dus een grote schoolbevolking hebben in de gemeente (Sint-Joost, Molenbeek, Sint-Pieters-Woluwe) en gemeenten waar talrijke scholen gevestigd zijn en die heel wat studenten naar hun grondgebied aantrekken (% alleenstaanden). De meest representatieve gemeenten hiervoor (meest

negatieve scores voor deze factor) zijn Elsene, Etterbeek, Sint-Lambrechts-Woluwe, namelijk de gemeenten waar zich de grootste universiteitscampussen bevinden.

Factor 5

“Industriële activiteit” (5,8 %)

• Kadastraal inkomen industriële gebouwen per inwoner	0,94
• % totaal kadastraal inkomen dat bestemd is voor industrie	0,92
• % gemeentelijk grondgebied dat bestemd is voor industrie	0,92
• Werkgelegenheid in de industrie (tewerkstelling in de gemeente)	0,89
• % van het gemeentelijk grondgebied dat niet bebouwd is	0,81

Deze laatste factor gaat over indicatoren in verband met de concentratie van industriële activiteit op het grondgebied van de gemeente (fabrieken, industriële tertiaire sector, verwerkende nijverheid). De hoogste scores gaan logischerwijze naar de gemeenten die langs het kanaal liggen (vooral Vorst en Anderlecht) en over meer ruimte beschikken voor dit type van activiteit, terwijl de laagste scores gaan naar de dichtbebouwde gemeenten in het centrum van de agglomeratie (Sint-Joost en Sint-Gillis).

3.2. Vorming en samenstelling van de categorieën (clusters)

De toepassing van de clusteranalyse op de factorscores die de 19 Brusselse gemeenten behalen voor de 5 genoemde factoren (cf. deel 3.1.), resulteert in 5 clusters van gemeenten. Aangezien de stad Brussel een categorie op zich is, werden de overige 18 gemeenten in 4 clusters onderverdeeld die dus 4 à 5 gemeenten omvatten.

Tabel 16 geeft een samenvatting van de verschillende clusters die het resultaat zijn van de groepering van de gemeenten via het identificeren van de sociaal-economische karakteristieken (d.w.z. de combinatie van factorscores). De verschillende clusters werden ondergebracht in 2 subgroepen, vooral op basis van de gemiddelde levensstandaard (factor 1) en de verstedelijkingsgraad (factor 2).

De verschillende clusters worden hieronder beknopt beschreven⁴⁰.

⁴⁰ Cf. bijlage 4 voor de exhaustieve samenstelling van de verschillende clusters.

Tabel 16 Samenvatting van de categorieën van Brusselse gemeenten

1.	Woongemeenten	Inkomens \geq regionaal gemiddelde	
1.1.	Cluster B1	Hoge inkomens	Woongemeenten zuidoosten
1.2.	Cluster B2	Middelmatige inkomens	Woongemeenten noordwesten
2.	Sterk verstedelijkte centrale gemeenten	Inkomens $<$ regionaal gemiddelde	
2.1.	Cluster B3	Zeer sterk verstedelijk	Gemeenten eerste gordel
2.2.	Cluster B4	Met industriële activiteit	Grote gemeenten van de kanaalzone
2.3.	Cluster B5	Werkgelegenheidscentrum	Brussel-Stad

Om de beschrijving van het “sociaaleconomische” profiel voor elke groep van gemeenten te vergemakkelijken en hun specifieke kenmerken weer te geven, bevatten de *tabellen 17* en *18* voor alle categorieën van gemeenten (clusters) een gemiddelde waarde⁴¹ van de scores die werden behaald voor de verschillende factoren die in onze analyse in aanmerking werden genomen.

1. Woongemeenten

De subgroep woongemeenten bestaat uit 2 clusters die als gemeenschappelijk punt hebben dat het inkomensniveau hoger ligt dan of in de buurt ligt van het regionaal gemiddelde (factor 1), dat ze minder verstedelijk zijn (factor 2) en minder economische activiteit hebben (factor 3 en factor 5).

Uitgezonderd de middelgrote bevolkingsomvang verschillen de 2 clusters vooral door het gemiddeld inkomen van de bevolking dat in de gemeenten van het zuidoosten veel hoger ligt (*tabel 17*).

• 1.1. Woongemeenten van het zuidoosten (cluster B1)

Deze cluster telt vijf gemeenten die deel uitmaken van de “tweede gordel” in het oosten en zuiden van de Brusselse agglomeratie (Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe) en waarvan de gemiddelde bevolking uit meer dan 40 000 inwoners bestaat.

Deze gemeenten onderscheiden zich zeer duidelijk van de overige Brusselse gemeenten door de hoge scores voor de factor die de synthese vormt van de indicatoren voor de levensstandaard (factor 1). De bevolking van deze gemeenten heeft immers een hoger inkomen en een sociaaleconomische positie en onderwijsniveau die boven het gemiddelde van het gewest liggen (en zelfs boven het gemiddelde van het land). De gemeenten in kwestie hebben bovendien een uitgesproken woonkarakter, met beter uit-

geruste woningen die comfortabeler zijn dan het gemiddelde.

Deze gemeenten vertonen geen strikt homogene kenmerken, zowel onderling als op infragemeentelijk vlak. De gemeente Sint-Pieters-Woluwe heeft bijvoorbeeld een inkomensniveau dat gevoelig hoger ligt dan dat van de overige gemeenten van deze cluster, terwijl Ukkel belangrijke verschillen kent naar gelang van de wijken.

De demografische groei is beperkt en daalt zelfs lichtjes in bepaalde gemeenten. Deze gemeenten worden immers geconfronteerd met een zekere vergrijzing van hun bevolking (die weegt op de natuurlijke component van de bevolkingsaan groei), terwijl de migratiestroom ietwat wordt afgeremd door de hoge kosten voor huisvesting (Sint-Lambrechts-Woluwe en in mindere mate Ukkel).

Hoewel de tertiaire activiteit (grootwinkelketens, kantoren) goed vertegenwoordigd is, is de industriële activiteit (factor 5) duidelijk ondervertegenwoordigd ten opzichte van de overige gemeenten.

• 1.2. Woongemeenten van het noordwesten (cluster B2)

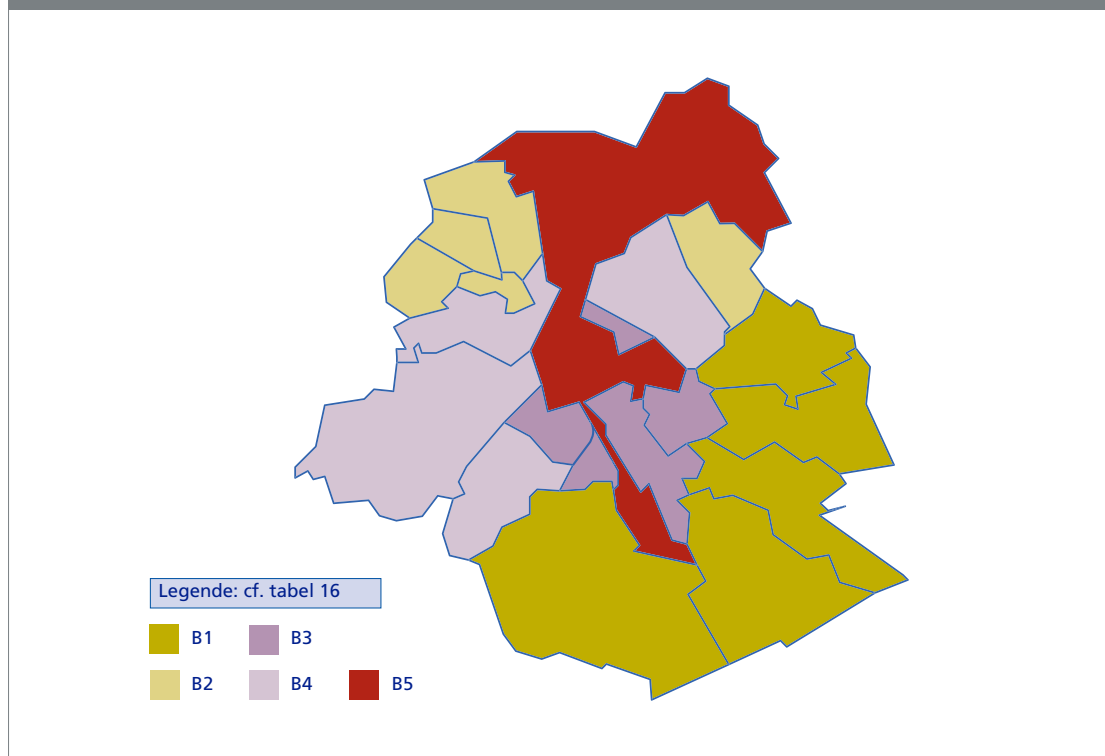
Deze tweede cluster van het Brussels hoofdstedelijk gebied omvat eveneens vijf gemeenten (Sint-Agatha-Berchem, Evere, Ganshoren, Koekelberg, Jette), die echter veel kleiner zijn dan de gemeenten van de vorige cluster (met gemiddeld minder dan 25 000 inwoners). In geografisch opzicht maken deze gemeenten eveneens deel uit van de “tweede gordel” maar dan in het westen van de Brusselse agglomeratie.

Behalve hun “kleine” oppervlakte (uitgezonderd voor Jette), verschillen de gemeenten in kwestie van de woongemeenten in het zuidoosten (cluster B1) door hun veel lagere inkomens en wooncomfort. Deze

⁴¹ Op basis van de gemiddelde score die werd behaald voor de verschillende factoren voor de betrokken cluster.

De 5 clusters van Brusselse gemeenten

Kaart 3

laatste gemeenten benaderen in feite vrij sterk het regionaal gemiddelde (met uitzondering van Koelberg, waar het gemiddeld inkomen veel lager ligt). Deze gemeenten onderscheiden zich eveneens door een sterke tegenstelling tussen de componenten van de demografische groei, met een zeer negatieve natuurlijke groei (vergrijzing van de bevolking) en een positief migratiesaldo (instroom van nieuwkomers in de gemeente). Door de meer betaalbare vastgoedprijzen kenden deze gemeenten de jongste

jaren een belangrijke toevloed van gezinnen uit de middenklasse met kinderen. Wat de demografische evolutie betreft, vertonen deze gemeenten het bijzondere kenmerk dat ze tegelijk met een meer uitgesproken vergrijzing van hun bevolking worden geconfronteerd (oververtegenwoordiging van bejaarde en zeer bejaarde personen) en een zeer sterke aangroei van kinderen en jongeren (doordat jonge gezinnen er zich gaan vestigen). Hieruit volgt dat deze gemeenten de meest uitgesproken

Woongemeenten		
1.	1.1	1.2
Woongemeenten	Woongemeenten zuidoosten (B1)	Woongemeenten noordwesten (B2)
Aantal gemeenten	5	5
Gemiddelde bevolking	42 864	26 723
F1: Levensstandaard (+)	++	+/-
F2: Verstedelijkingsgraad (+) / Vergrijzing bevolking (-)	-	--
F3: Werkgelegenheidscentrum – Externe aantrekkingskracht (+)	/	-
F4: Gezinsgrootte (+) – Scholencentrum (-)	+	/
F5 : Industriële activiteit (+)	--	-

Tabel 17

Tabel 18 Sterk verstedelijkte centrale gemeenten

2.	2.1	2.2	2.3
Sterk verstedelijkte centrale gemeenten	Gemeenten eerste gordel (B3)	Grote gemeenten van de kanaalzone (B4)	Brussel-Stad (B5)
Aantal gemeenten	4	4	1
Gemiddelde bevolking	46 425	82 565	142 853
F1: Levensstandaard (+)	- -	- -	-
F2: Verstedelijkingsgraad (+) / Vergrijzing bevolking (-)	+ +	+/-	+
F3: Werkgelegenheidscentrum – Externe aantrekkingskracht (+)	+	-	+ + +
F4: Gezinsgrootte (+) – Scholencentrum (-)	- -	+	/
F5: Industriële activiteit (+)	- - -	+ +	+

afhankelijkheidscoëfficiënten⁴² van de Brusselse regio hebben (die zelfs boven het gemiddelde van het land liggen).

2. Sterk verstedelijkte centrale gemeenten

Deze tweede subgroep, die uit 3 clusters bestaat, omvat de Brusselse gemeenten die tegelijk als kenmerk hebben dat de levensstandaard gevoelig lager ligt dan het regionaal gemiddelde en de oppervlakte zeer dicht bebouwd is (tabel 18).

Geografisch gezien liggen deze gemeenten in het centrale gedeelte van de agglomeratie (historische kern en eerste gordel) en langs het kanaal.

Deze clusters onderscheiden zich voornamelijk door hun middelgrote omvang (zowel qua bevolking als qua oppervlakte) en het belang van de (industriële of tertiaire) economische activiteit.

• 2.1. Gemeenten eerste gordel (cluster B3)

De gemeenten in kwestie maken deel uit van wat men gemeenzaam de “eerste gordel” noemt (Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis en Sint-Joost). Ze hebben allemaal negatieve scores (weliswaar in een zeer verschillende mate) voor de factor die de levensstandaard weerspiegelt (factor 1) en zeer uitgesproken scores voor de dichtheid van de bebouwde oppervlakte (factor 2).

Deze gemeenten die in het centrum van de agglomeratie liggen en steeds meer verlaten worden door gezinnen uit de middenklasse vertonen trouwens een belangrijke instroom van buitenlanders (voornamelijk van buiten Europa) en asielzoekers.

Bovendien laten de zeer sterke dichtheid van de bebouwde oppervlakte en de mobiliteitsproblemen

weinig mogelijkheden voor een ontwikkeling van industriële activiteit, die veel ruimte vereist.

Los van deze gemeenschappelijke punten, onderscheiden twee groepen van gemeenten zich vrij duidelijk binnen deze cluster:

- De gemeenten Sint-Gillis en Sint-Joost zijn kleiner (+/- 25 000 inwoners) en hebben de zwakste scores van de Brusselse regio voor de factor die betrekking heeft op de levensstandaard (factor 1) en de hoogste scores voor de verstedelijkingsgraad (factor 2). Wat deze 2 criteria betreft, vormen ze de tegenpool van de woongemeenten in het zuidoosten (cluster B1). Voor de demografische groeiten slotte, kennen deze twee gemeenten een zeer sterke natuurlijke component (meer geboorten dan overlijdens).
- De gemeenten Etterbeek en Elsene zijn veel groter (respectievelijk 42 000 inw. en 77 000 inw.) en de bevolking heeft een veel hogere levensstandaard, die dicht aanleunt bij het regionaal gemiddelde. Dit gemiddelde is in feite het resultaat van sterke verschillen binnen de gemeente zelf (tussen de wijken vlak bij de “kleine ring” en de wijken die grenzen aan de woongemeenten van de tweede gordel). Deze twee gemeenten zijn eveneens belangrijke centra van hoger onderwijs (factor 4), wat in feite een weerslag heeft op de bevolkingsstructuur per leeftijd. Ze hebben een zeer groot percentage jonge volwassenen (20-39 jaar) die alleen wonen, terwijl

⁴² Deze coëfficiënt wordt verkregen door de bevolking uit de meest afhankelijke leeftijdscategorieën (0 tot 19 jaar, 60 jaar en ouder) te delen door de bevolking in de leeftijdscategorieën die meestal een beroepsactiviteit uitoefenen (20 tot 59 jaar).

kinderen als bevolkingsgroep er zeer duidelijk ondervertegenwoordigd zijn. Dit heeft tot gevolg dat deze twee gemeenten de zwakste afhankelijkheidscoëfficiënt van de Brusselse regio hebben (een van de zwakste van het hele land), in tegenstelling tot de woongemeenten van het noordwesten (cluster B2).

- **2.2. Grote gemeenten van de kanaalzone (cluster B4)**

Deze cluster omvat vier gemeenten die in de onmiddellijke buurt van het kanaal liggen (Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek).

Vergeleken met de vorige cluster (B3) hebben deze gemeenten gemiddeld een veel grotere bevolkingsomvang (gemiddeld meer dan 75 000 inwoners) en 2 gemeenten met ongeveer 100 000 inwoners) en hebben ze meer industriële activiteit op hun grondgebied (factor 5). De twee gemeenten uit het zuiden van de agglomeratie (Vorst en Anderlecht) hebben echter een meer uitgesproken industrieel karakter dan de twee andere gemeenten.

De gemeenten van de kanaalzone kennen een levensstandaard (factor 1) die lager ligt dan het regionale gemiddelde. De levensstandaard ligt evenwel veel lager in Molenbeek en daardoor dus dicht bij het regionale gemiddelde in Vorst.

Met uitzondering van Anderlecht, dat nog over minder sterk bebouwde stukken grondgebied beschikt, zijn de gemeenten van deze cluster vrij sterk verstedelijkt (factor 2), hoewel minder sterk dan de gemeenten van de eerste gordel (cluster B3).

Ten slotte vertonen deze gemeenten een vrij sterke demografische ontwikkeling die veeleer aan de natuurlijke component dan wel aan de migratiecomponent is toe te schrijven.

- **2.3. Brussel-Stad (cluster B5)**

De laatste cluster bestaat slechts uit één gemeente, nl. Brussel-Stad, dat een zeer specifiek sociaaleconomisch profiel heeft.

Deze gemeente is niet alleen groter dan de andere gemeenten van de agglomeratie, ze onderscheidt er zich vooral van door haar belangrijke economische activiteit, haar administratieve functies en haar rol als werkgelegenheidscentrum (factor 3). Deze specificiteit is overigens institutioneel erkend aangezien de stad aanspraak maakt op een bijzondere financiering door de federale overheid (bijzondere dotatie en samenwerkingsakkoord).

De stad Brussel behaalt daarentegen scores die in de buurt van het regionaal gemiddelde liggen, voor zowel de levensstandaard (factor 1) als de verstedelijingsgraad (factor 2). In feite zijn deze “gemiddelde” scores het resultaat van zeer tegengestelde situaties tussen heel wat wijken met specifieke kenmerken. Zoals de gemeenten van cluster B4, vertoont Brussel-Stad een zeer sterke demografische expansie aangewakkerd door een zeer positief migratiesaldo en een sterke natuurlijk groei.